

คำวินิจฉัยของ ศาสตราจารย์ ดร.เสาวนีย์ อัครโรจน์ ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

ที่ ๕๔/๒๕๔๕

วันที่ ๑๖ สิงหาคม ๒๕๔๕

เรื่อง ศาลจังหวัดลำพูนส่งคำโต้แย้งของจำเลย (นายสังจา สุริยกุล ณ อยุรยา) ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญ พิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๔ กรณีพระราชบัญญัติสุรา พ.ศ. ๒๕๔๓ มาตรา ๕ และมาตรา ๓๒ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ หรือไม่

ด้วยศาลจังหวัดลำพูนส่งคำโต้แย้งของจำเลย (นายสังจา สุริยกุล ณ อยุรยา) ในคดีอาญา หมายเลขคำที่ ๑๓๗๕/๒๕๔๕ เพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๔ กรณีพระราชบัญญัติสุรา พ.ศ. ๒๕๔๓ มาตรา ๕ และมาตรา ๓๒ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖ มาตรา ๒๗ มาตรา ๒๘ และมาตรา ๔๒ หรือไม่ และพระราชบัญญัติสุรา พ.ศ. ๒๕๔๓ มาตรา ๓๒ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๗ มาตรา ๔๖ และมาตรา ๕๐ หรือไม่

๑. สรุปข้อเท็จจริง

ข้อเท็จจริงตามคำร้องและเอกสารประกอบสรุปความได้ ดังนี้

นายสังจา สุริยกุล ณ อยุรยา ซึ่งเป็นนักวิจัยและเป็นผู้อำนวยการสถาบันวิจัยเพื่อพัฒนาชนบท ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ ประเภท ทุนวิจัยเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี โครงการศึกษาวิจัยการถ่ายทอดเทคโนโลยีสู่ชนบทเพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นในเขตจังหวัดชลบุรี ระยอง จันทบุรี ตราด โดยทำการวิจัยและถ่ายทอดเทคโนโลยี เรื่องการผลิตสุรากลั่นจากมันสำปะหลัง การผลิตกระดาษจากใบสับปะรด การเพาะเห็ดในถุงพลาสติก ให้เกษตรกรและชาวบ้านในชนบท

นายสังจาฯ ได้ผลิตสุราและนำผลิตภัณฑ์สุราที่ได้ทำขึ้นจากโครงการศึกษาดังกล่าว โดยบรรจุผลิตภัณฑ์ ๒ ขนาด คือ สุรากลั่นบรรจุขวดขนาด ๑๘๗ มิลลิลิตร ทดลองจำหน่าย ราคา ๘๐ บาท และไวน์กลั่น บรรจุขวดขนาด ๗๑๐ มิลลิลิตร ไปทดลองจำหน่ายราคา ๓๐๐ บาท ในการออกร้าน เพื่อแสดงผลงานการวิจัยในตลาดนัดนักวิจัย ที่เทศบาลเมืองลำพูน

เจ้าหน้าที่สรรพสามิตอำเภอเมืองลำพูนได้จับนายสังจาฯ ในงานดังกล่าวเมื่อวันที่ ๓๐ มิถุนายน ๒๕๔๕ โดยกล่าวหาว่ากระทำความผิดฐานมีสุรากลั่น สุราแช่ ไว้ในความครอบครองซึ่งเป็นสุราที่รู้ว่า

ได้ทำขึ้นโดยฝ่าฝืนกฎหมาย ตามพระราชบัญญัติสุรา พ.ศ. ๒๔๕๓ มาตรา ๔ มาตรา ๕ มาตรา ๓๒ มาตรา ๔๕ พระราชบัญญัติสุรา (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๔๕๗ มาตรา ๔ มาตรา ๖ ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๕๑ และพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา (ฉบับที่ ๖) พ.ศ. ๒๕๒๖ มาตรา ๔ ในวันที่ ๓๐ มิถุนายน ๒๕๔๕ และนำส่งพนักงานสอบสวน ซึ่งพนักงานสอบสวนได้ทำการสอบสวนแล้วได้ส่งให้พนักงานอัยการประจำศาลจังหวัดลำพูนและพนักงานอัยการจังหวัดลำพูน (โจทก์) จึงฟ้องนายสังจา สุริยกุล ณ อรุณยา เป็นจำเลยเป็นคดีอาญา

นายสังจาฯ จำเลยได้ยื่นคำให้การเมื่อวันที่ ๑๒ กรกฎาคม ๒๕๔๕ โดยปฏิเสธฟ้องของโจทก์ทุกข้อหาและให้การว่า พระราชบัญญัติสุรา พ.ศ. ๒๔๕๓ มาตรา ๕ และมาตรา ๓๒ ขัดกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ มาตรา ๒๖ มาตรา ๒๗ มาตรา ๒๘ มาตรา ๒๙ มาตรา ๓๒ มาตรา ๔๒ มาตรา ๔๖ มาตรา ๕๐ มาตรา ๗๘ มาตรา ๘๔ และมาตรา ๘๗ และต้องด้วยมาตรา ๖ จึงขอใช้สิทธิตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๔ ขอให้ศาลรื้อการพิจารณาและพิพากษาคดีไว้และส่งสำนวนคดีไปยังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อพิจารณาวินิจฉัยต่อไป

ต่อมาศาลรัฐธรรมนูญได้วินิจฉัยว่า ในประเด็นที่จำเลยได้แย้งว่า พระราชบัญญัติสุรา พ.ศ. ๒๔๕๓ มาตรา ๕ และมาตรา ๓๒ ขัดกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ มาตรา ๒๖ มาตรา ๒๗ มาตรา ๒๘ มาตรา ๒๙ มาตรา ๓๒ มาตรา ๔๒ มาตรา ๔๖ มาตรา ๕๐ มาตรา ๗๘ มาตรา ๘๔ และมาตรา ๘๗ และพระราชบัญญัติสุรา พ.ศ. ๒๔๕๓ มาตรา ๓๒ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๔๖ มาตรา ๕๐ มาตรา ๗๘ และมาตรา ๘๔ นั้น ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้วเห็นว่า ในประเด็นดังกล่าวผู้ร้องไม่ได้กล่าวอ้างว่า ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญอย่างไร และไม่ได้บรรยายหรือระบุเหตุให้ต้องใช้สิทธิพร้อมทั้งข้อเท็จจริงหรือพฤติการณ์ที่เกี่ยวข้องและระบุความประสงค์จะให้ศาลรัฐธรรมนูญดำเนินการอย่างไรพร้อมทั้งเหตุผลสนับสนุนโดยชัดแจ้ง จึงไม่เป็นไปตามข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๔๑ ข้อ ๕ (๓) และ (๔) อันทำให้ศาลรัฐธรรมนูญไม่จำเป็นต้องวินิจฉัยในส่วนที่ได้แย้งนั้น และจึงมีประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญต้องพิจารณาวินิจฉัยตามคำร้องดังกล่าวเพียงว่า พระราชบัญญัติสุรา พ.ศ. ๒๔๕๓ มาตรา ๕ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ มาตรา ๔๖ มาตรา ๕๐ มาตรา ๗๘ และมาตรา ๘๔ หรือไม่เท่านั้น ซึ่งศาลรัฐธรรมนูญได้เคยมีคำวินิจฉัยที่ ๖/๒๕๔๖ เมื่อวันที่ ๒๗

มีนาคม ๒๕๕๖ ไว้แล้วว่า พระราชบัญญัติสุรา พ.ศ. ๒๔๕๓ มาตรา ๕ ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๔๖ มาตรา ๕๐ มาตรา ๗๘ และ มาตรา ๘๔

อย่างไรก็ตาม หลังจากที่นายสังจา ฯ ผู้ร้องได้รับทราบคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญดังกล่าวแล้ว จึงได้โต้แย้งอีกครั้งหนึ่งในวันที่ ๗ มิถุนายน ๒๕๕๗ ว่า การพิจารณาวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญไม่เป็นไปตามข้อกำหนดของศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๕๑ ด้วยเหตุต่าง ๆ และนอกจากนั้นก็เห็นว่า ตนเป็นนักวิจัยและเป็นผู้อำนวยการสถาบันวิจัยเพื่อพัฒนาชนบท ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติประเภททุนวิจัยเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี โครงการศึกษาวิจัยการถ่ายทอดเทคโนโลยีสู่ชนบทเพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นในเขตจังหวัดชลบุรี ระยอง จันทบุรี ตราด โดยตนต้องทำงานวิจัยตามสัญญารับทุนอุดหนุน คือ ถ่ายทอดเทคโนโลยี เรื่องการผลิตสุรากลั่นจากมันสำปะหลัง การผลิตกระดาษจากใบสับปะรด การเพาะเห็ดในถุงพลาสติก ให้เกษตรกรและชาวบ้านในชนบท

ในการได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยดังกล่าว ผู้ร้องต้องดำเนินการวิจัยด้านการตลาดโดยนำผลิตภัณฑ์ของผู้รับการถ่ายทอดมาจำหน่าย ดังนั้น การที่ผู้ร้องได้นำผลิตภัณฑ์ของผู้รับการถ่ายทอดตามโครงการศึกษาวิจัยไปออกร้านแสดงผลงานการวิจัยในงานตลาดนัดนักวิจัยและเพื่อเป็นการวิจัยด้านการตลาด ผู้ร้องจึงได้ทดลองบรรจุผลิตภัณฑ์ ๒ ขนาด คือ สุรากลั่นบรรจุขวดขนาด ๑๘๗ มิลลิลิตร ทดลองจำหน่าย ราคา ๘๐ บาท และไวน์กลั่นบรรจุขวดขนาด ๗๑๐ มิลลิลิตร ทดลองจำหน่ายราคา ๓๐๐ บาท

การที่ผู้ร้องเป็นนักวิจัยได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ ผู้ร้องจึงมีสิทธิและเสรีภาพตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญซึ่งบัญญัติไว้โดยชัดแจ้ง คือ มาตรา ๔๒ ซึ่งเป็นเรื่องเสรีภาพทางวิชาการ การจับกุมและดำเนินคดีผู้ร้องจึงขัดต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๔๒ นอกจากนั้นยังขัดต่อบทบัญญัติรัฐธรรมนูญอื่น ๆ ที่คุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ ตลอดจนศักดิ์ศรีและความเป็นมนุษย์ คือ ขัดต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖ มาตรา ๒๗ มาตรา ๒๘ และมาตรา ๒๙ จึงขอให้ศาลจังหวัดลำพูน ส่งคำโต้แย้งของตนให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยอีกครั้งว่า พระราชบัญญัติสุรา พ.ศ. ๒๔๕๓ มาตรา ๕ และมาตรา ๓๒ ขัดหรือแย้งกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๒๖ มาตรา ๒๘ มาตรา ๒๙ และมาตรา ๔๒ หรือไม่ และ

พระราชบัญญัติสุรา พ.ศ. ๒๔๕๓ มาตรา ๓๒ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๗ มาตรา ๔๖ และมาตรา ๕๐ หรือไม่ และพระราชบัญญัติสุรา พ.ศ. ๒๔๕๓ มาตรา ๕ และมาตรา ๓๒ ต้องด้วยบทบัญญัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๖

ศาลจังหวัดลำพูนจึงส่งเรื่องผ่านสำนักงานศาลยุติธรรมและสำนักงานศาลยุติธรรมได้มีหนังสือลงวันที่ ๑๐ มกราคม ๒๕๕๘ ส่งคำร้องของนายสังจา ฯ เพื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาอีกครั้ง ตามคำร้องของจำเลยในประเด็นว่า พระราชบัญญัติสุรา พ.ศ. ๒๔๕๓ มาตรา ๕ และมาตรา ๓๒ ขัดหรือแย้งกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๒๖ มาตรา ๒๘ มาตรา ๒๙ และมาตรา ๔๒ หรือไม่ และพระราชบัญญัติสุรา พ.ศ. ๒๔๕๓ มาตรา ๓๒ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๗ มาตรา ๔๖ และมาตรา ๕๐ หรือไม่ และพระราชบัญญัติสุรา พ.ศ. ๒๔๕๓ มาตรา ๕ และมาตรา ๓๒ ต้องด้วยบทบัญญัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๖

๒. การดำเนินการของศาลรัฐธรรมนูญ

ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งให้รับคำร้องไว้ดำเนินการตามข้อกำหนดของศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๕๖ ข้อ ๑๒ และรับไว้พิจารณาวินิจฉัยต่อไปตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๔ พร้อมทั้งแจ้งสำนักงานศาลยุติธรรมทราบ

๓. ประเด็นที่ต้องพิจารณาวินิจฉัยและคำวินิจฉัย

พิจารณาแล้ว มีประเด็นที่ต้องพิจารณาวินิจฉัยว่า พระราชบัญญัติสุรา พ.ศ. ๒๔๕๓ มาตรา ๕ และมาตรา ๓๒ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖ มาตรา ๒๗ มาตรา ๒๘ มาตรา ๒๙ มาตรา ๔๒ และพระราชบัญญัติสุรา พ.ศ. ๒๔๕๓ มาตรา ๓๒ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๔๖ และมาตรา ๕๐ หรือไม่ ซึ่งมีหลักกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐

มาตรา ๒๖ บัญญัติว่า

“การใช้อำนาจโดยองค์กรของรัฐทุกองค์กร ต้องคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิและเสรีภาพตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้”

มาตรา ๒๗ บัญญัติว่า

“สิทธิและเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญนี้รับรองไว้โดยชัดแจ้ง โดยปริยาย หรือโดยคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ ย่อมได้รับความคุ้มครองและผูกพันรัฐสภา คณะรัฐมนตรี ศาล และองค์กรอื่นของรัฐโดยตรงในการตรากฎหมาย การใช้บังคับกฎหมายและการตีความกฎหมายทั้งปวง”

มาตรา ๒๘ บัญญัติว่า

“บุคคลย่อมอ้างศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์หรือใช้สิทธิและเสรีภาพของตนได้เท่าที่ไม่ละเมิดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลอื่น ไม่เป็นปฏิปักษ์ต่อรัฐธรรมนูญ หรือไม่ขัดต่อศีลธรรมอันดีของประชาชน

บุคคลซึ่งถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญนี้รับรองไว้สามารถยกบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้เพื่อใช้สิทธิทางศาลหรือยกขึ้นเป็นข้อต่อสู้คดีในศาลได้”

มาตรา ๒๙ บัญญัติว่า

“การจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะเพื่อการที่รัฐธรรมนูญนี้กำหนดไว้และเท่าที่จำเป็นเท่านั้น และจะกระทบกระเทือนสาระสำคัญของสิทธิและเสรีภาพนั้นมิได้

กฎหมายตามวรรคหนึ่งต้องมีผลใช้บังคับเป็นการทั่วไปและไม่มุ่งหมายให้ใช้บังคับแก่กรณีใดกรณีหนึ่งหรือแก่บุคคลใดบุคคลหนึ่งเป็นการเจาะจง ทั้งต้องระบุบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญที่ให้อำนาจในการตรากฎหมายนั้นด้วย

บทบัญญัติวรรคหนึ่งและวรรคสองให้นำมาใช้บังคับกับกฎหรือข้อบังคับที่ออกโดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายด้วย โดยอนุโลม”

มาตรา ๔๒ บัญญัติว่า

“บุคคลย่อมมีเสรีภาพในทางวิชาการ

การศึกษาอบรม การเรียนการสอน การวิจัย และการเผยแพร่งานวิจัยตามหลักวิชาการย่อมได้รับความคุ้มครอง ทั้งนี้ เท่าที่ไม่ขัดต่อหน้าที่ของพลเมืองหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน”

มาตรา ๔๖ บัญญัติว่า

“บุคคลซึ่งรวมกันเป็นชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิมย่อมมีสิทธิอนุรักษหรือฟื้นฟูจารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะหรือวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่นและของชาติ และมีส่วนร่วมในการจัดการ การบำรุงรักษา และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืน ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ”

มาตรา ๕๐ บัญญัติว่า

“บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการประกอบกิจการหรือประกอบอาชีพและการแข่งขันโดยเสรี
อย่างเป็นธรรม

การจำกัดเสรีภาพตามวรรคหนึ่งจะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย
เฉพาะเพื่อประโยชน์ในการรักษาความมั่นคงของรัฐหรือเศรษฐกิจของประเทศ การคุ้มครองประชาชน
ในด้านสาธารณสุข การรักษาความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน การจัดระเบียบ
การประกอบอาชีพ การคุ้มครองผู้บริโภค การผังเมือง การรักษาทรัพยากรธรรมชาติหรือสิ่งแวดล้อม
สวัสดิภาพของประชาชน หรือเพื่อป้องกันการผูกขาดหรือขัดความไม่เป็นธรรมในการแข่งขัน”

พระราชบัญญัติสุรา พ.ศ. ๒๔๕๓

มาตรา ๕ บัญญัติว่า

“ห้ามมิให้ผู้ใดทำสุราหรือมีภาชนะหรือเครื่องกลั่นสำหรับทำสุราไว้ในครอบครอง เว้นแต่
จะได้รับใบอนุญาตจากอธิบดี

การออกใบอนุญาตให้ทำสุราสำหรับใช้ในบ้านเรือน ให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง”

มาตรา ๓๒ บัญญัติว่า

“ผู้ใดซื้อหรือมีไว้ในครอบครอง ซึ่งสุราที่รู้ว่าทำขึ้นโดยฝ่าฝืนมาตรา ๕ มีความผิดต้องระวางโทษ
ปรับไม่เกินหนึ่งพันบาท แต่ถ้าสุรานั้นเป็นสุรากลั่นมีปริมาณต่ำกว่าหนึ่งลิตร หรือเป็นสุราแช่มีปริมาณ
ต่ำกว่าสิบลิตร ต้องระวางโทษปรับไม่เกินสองร้อยบาท”

พิเคราะห์แล้ว บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญที่ผู้ร้องอ้างว่าพระราชบัญญัติสุรา พ.ศ. ๒๔๕๓
มาตรา ๕ และมาตรา ๓๒ ขัดหรือแย้งนั้น สามารถแบ่งได้เป็นสองประเด็นใหญ่ ๆ คือ การคุ้มครอง
เสรีภาพต่าง ๆ โดยเฉพาะเสรีภาพทางวิชาการ และสิทธิของชุมชนท้องถิ่นกับเสรีภาพในการประกอบ
กิจการหรือประกอบอาชีพและการแข่งขันโดยเสรีอย่างเป็นธรรม

ในประเด็นแรกที่เกี่ยวข้องกับเสรีภาพโดยเฉพาะเสรีภาพทางวิชาการนั้นมีบทบัญญัติรัฐธรรมนูญ
ที่ผู้ร้องอ้างว่าเกี่ยวข้อง คือ มาตรา ๒๖ มาตรา ๒๗ มาตรา ๒๘ มาตรา ๒๙ และมาตรา ๔๒
ซึ่งเป็นเรื่องการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน ดังนี้

มาตรา ๒๖ เป็นบทบัญญัติที่คุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนโดยบังคับให้องค์กรของรัฐต้องใช้อำนาจโดยคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิและเสรีภาพของประชาชนตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ

มาตรา ๒๗ เป็นบทบัญญัติที่ให้ความคุ้มครองกับสิทธิและเสรีภาพของประชาชนที่รับรองไว้ไม่ว่าจะโดยรัฐธรรมนูญ โดยคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ ซึ่งมีผลผูกพันรัฐสภา คณะรัฐมนตรี ศาลและองค์กรอื่นของรัฐโดยตรง อันทำให้ในการตรากฎหมาย การใช้บังคับกฎหมายและการตีความกฎหมายองค์กรต่าง ๆ เหล่านั้น ต้องดำเนินการในทางที่ให้ความคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพต่าง ๆ ดังกล่าว

มาตรา ๒๘ เป็นบทบัญญัติที่ให้อำนาจบุคคลในการอ้างศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์หรือใช้สิทธิเสรีภาพของบุคคลได้ แต่ต้องกระทำเท่าที่ไม่ละเมิดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลอื่น ไม่ขัดต่อรัฐธรรมนูญหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน นอกจากนั้นบุคคลซึ่งถูกละเมิดสิทธิและเสรีภาพสามารถยกบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญเพื่อใช้สิทธิฟ้องคดีหรือยกขึ้นต่อสู้คดีในศาลได้

มาตรา ๒๙ เป็นบทบัญญัติเรื่องการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของประชาชนที่ได้รับการรับรองโดยรัฐธรรมนูญนั้นโดยหลักกระทำมิได้ แต่มีข้อยกเว้นว่าอาจทำได้แต่ต้องกระทำโดยกฎหมายเฉพาะเท่าที่จำเป็น และไม่กระทบกระเทือนสาระสำคัญแห่งสิทธิและเสรีภาพที่จะถูกจำกัด และกฎหมายเฉพาะนั้นต้องมีผลใช้บังคับเป็นการทั่วไป ไม่มุ่งหมายให้ใช้บังคับแก่กรณีหนึ่งหรือแก่บุคคลใดบุคคลหนึ่งโดยเฉพาะเจาะจง และต้องระบุบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญที่ให้อำนาจในการตรากฎหมายนั้นด้วย

มาตรา ๔๒ เป็นบทบัญญัติรับรองและคุ้มครองเสรีภาพทางวิชาการซึ่งเป็นประเด็นสำคัญในคำร้องของผู้ร้อง โดยมาตรา ๔๒ นี้วางหลักไว้ว่า การศึกษา การเรียนการสอน การวิจัย และการเผยแพร่งานวิจัยตามหลักวิชาการย่อมได้รับความคุ้มครอง เท่าที่ไม่ขัดต่อหน้าที่ของพลเมืองหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน

อย่างไรก็ตาม คำว่า เสรีภาพทางวิชาการนั้นไม่มีคำนิยามในรัฐธรรมนูญจึงจำเป็นต้องหาคำนิยามในที่อื่น ซึ่งหาได้จากพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน ดังนี้

เสรีภาพ หมายความว่า ความสามารถที่จะกระทำการใด ๆ ได้ตามที่ตนปรารถนาโดยไม่มีอุปสรรคขัดขวาง เช่น เสรีภาพในการพูด เสรีภาพในการนับถือศาสนา ความมีสิทธิที่จะทำอะไรโดยไม่ละเมิดสิทธิของผู้อื่น^๑

^๑ ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒, พิมพ์ครั้งที่ ๑ พุทธศักราช ๒๕๔๖ (กรุงเทพฯ : นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่น, ๒๕๔๖), หน้า ๑๒๑๗

^๒ เพิ่งอ้าง, หน้า ๑๐๗๓

วิชาการ หมายความว่า วิชาความรู้สาขาใดสาขาหนึ่งหรือหลายสาขา เช่น บทความวิชาการ สัมมนาวิชาการ การประชุมวิชาการ^๒

จากคำนิยามต่าง ๆ ดังกล่าว คำว่าเสรีภาพทางวิชาการ จึงหมายความว่าถึงอำนาจหรือความสามารถที่จะกระทำการใด ๆ เช่น การเรียนการสอน และการทำวิจัย ที่เกี่ยวกับวิชาความรู้สาขาใดสาขาหนึ่งหรือหลายสาขา ที่ไม่ละเมิดสิทธิของผู้อื่น โดยปราศจากความเกรงกลัวที่จะถูกลงโทษหรือขัดขวางตามอำเภอใจของรัฐหรือองค์กรใด ๆ ของรัฐ

หลักเรื่องเสรีภาพทางวิชาการจำเป็นต้องได้รับการยอมรับนั้นเป็นหลักการที่สำคัญ กล่าวคือนักวิชาการจะต้องมีสิทธิและเสรีภาพในการทำหน้าที่ของตนโดยปราศจากความเกรงกลัวจากการถูกลงโทษหรือแทรกแซงจากรัฐหรือหน่วยงานของรัฐเพื่อความเป็นเลิศทางวิชาการของสถาบันและสังคม ซึ่งหากไม่มีการคุ้มครองย่อมเป็นอันตรายอย่างใหญ่หลวงต่อสังคมและส่วนรวม ดังมีตัวอย่างในประวัติศาสตร์ซึ่งแสดงถึงผลร้ายของการไม่มีเสรีภาพทางวิชาการและความจำเป็นที่ต้องมีเสรีภาพทางวิชาการ เช่น โสกราตีส ถูกประหารชีวิตเพราะการเผยแพร่แนวความคิดบางประการต่อเยาวชนในกรุงเอเธนส์ กาลิเลโอ ถูกพิพากษาลงโทษจำคุกตลอดชีวิต เพราะสนับสนุนความคิดของคอปเปอร์นิคัส ในเรื่องระบบสุริยะที่กล่าวว่าโลกหมุนรอบดวงอาทิตย์^๓ เนื่องจากคำสอนของบุคคลเหล่านี้ขัดต่อแนวความคิดของทางการในขณะนั้น

การยอมรับความจำเป็นที่ต้องคุ้มครองแนวความคิดที่แตกต่างกันซึ่งรวมทั้งความคิดทางวิชาการนั้นได้รับการยอมรับในยุคกลางของทวีปยุโรป เนื่องจากมหาวิทยาลัยในยุโรปช่วงแรก ๆ ปกครองตนเองโดยไม่อยู่ในบังคับของกฎหมายของพลเมือง (Civil Law) และแนวความคิดดังกล่าวได้รับการยอมรับในกลุ่มคนบางกลุ่มว่ามหาวิทยาลัยได้รับความคุ้มครองจากกฎหมายและได้รับการยืนยันโดยมหาวิทยาลัยเยอรมันในคริสต์ศตวรรษที่ ๑๕^๔ และนอกจากนั้นยังได้รับการยอมรับโดยรัฐธรรมนูญของบางรัฐ คือ ในรัฐธรรมนูญของปรัสเซีย ค.ศ. ๑๘๕๐ ซึ่งมีบทบัญญัติว่า วิชาการและการสอนต้องมีความเป็นอิสระและต้องมีเสรีภาพในการวิจัย (Freiheit der Wissenschaft)^๕

^๓ Ronald B. Standler, "Academic Freedom in U.S.A." <<http://www.rbsz.com/afree.htm>>, 15

August 2005.

^๔ Ibid.

^๕ Ibid.

^๖ Ibid.

หลักการดังกล่าวได้รับการยอมรับในประเทศอื่น ๆ ด้วย เช่น ในสหรัฐอเมริกา มหาวิทยาลัยต่าง ๆ เช่น ฮาร์วาร์ด และ 프린ซ์ตัน ได้รับแนวความคิดของเยอรมันว่า มหาวิทยาลัยเป็นสถานที่ทำวิจัยของนักวิชาการและการสอนนักศึกษาในระดับปริญญาตรีขึ้นไป และศาลสูงสหรัฐได้ยืนยันหลักเสรีภาพทางวิชาการในคดี *Sweezy v. New Hampshire*, 354 U.S. 234 (1957) ว่าการจำกัดเสรีภาพทางวิชาการของผู้นำทางความคิดในวิทยาลัยและมหาวิทยาลัยน่าจะทำลายอนาคตของประเทศชาติ^๖

ในระดับระหว่างประเทศก็เช่นกัน นานาประเทศได้มีความเห็นพ้องกันว่า มาตรฐานในเรื่องสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศ โดยเฉพาะหลักเสรีภาพทางวิชาการที่ต้องให้สถาบันทางวิชาการและนักวิชาการมีความเป็นเลิศทางวิชาการ โดยมีความเป็นอิสระที่จะใช้ปัญญาที่จะสร้างสรรค์ความรู้และความเข้าใจของมนุษยชาติ และมีเสรีภาพในการแสดงออก ซึ่งรวมทั้งการแสวงหา การได้รับข้อมูลทุกชนิดที่ไม่จำเป็นต้องสนับสนุนความคิดเห็นหรือการกระทำของทางการของรัฐและองค์กรของรัฐ ดังนั้นกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิของพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ จึงเกิดขึ้นในปี ค.ศ. ๑๙๖๖ (*International Covenant on Civil and Political Rights*, 1966) (ซึ่งประเทศไทยก็ได้เข้าเป็นภาคีเมื่อวันที่ ๒๕ ตุลาคม ค.ศ. ๑๙๙๖) โดยมีบทบัญญัติที่รับรองเสรีภาพทางวิชาการไว้ในมาตรา ๑๕ ซึ่งบัญญัติว่า

“๑. บุคคลทุกคนมีสิทธิที่จะมีความคิดเห็นเป็นของตนเองโดยปราศจากการแทรกแซง

๒. บุคคลทุกคนมีสิทธิในเสรีภาพที่จะแสดงออกและสิทธินี้ให้รวมถึงเสรีภาพที่จะแสวงหาได้รับ และเผยแพร่ข้อมูลและความเห็นทุกชนิดโดยไม่คำนึงถึงพรมแดน โดยทางวาจา การเขียน การพิมพ์ ในรูปแบบงานศิลปะ หรือทางสื่ออื่น ๆ ตามที่ตนเลือก

๓. การใช้สิทธิตามวรรคสองของมาตรานี้ต้องดำเนินไปพร้อมกับหน้าที่และความรับผิดชอบพิเศษควบคู่กันไปด้วย ดังนั้น จึงอาจมีการจำกัดบางประการ แต่การจำกัดเช่นนี้ให้กระทำโดยกฎหมายและเท่าที่จำเป็น

(๑) เพื่อการเคารพสิทธิหรือชื่อเสียงของบุคคลอื่น

(๒) เพื่อการคุ้มครองความมั่นคงของรัฐหรือความสงบเรียบร้อยของประชาชนหรือการสาธารณสุขหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน”^๓

ในปัจจุบันจึงเป็นที่ยอมรับกันมานานอารยประเทศว่า นักวิชาการซึ่งส่วนใหญ่เห็นว่าหมายถึงอาจารย์ในวิทยาลัยและมหาวิทยาลัยมีเสรีภาพในการสอนและการทำวิจัย โดยอาจารย์แต่ละคนมีหน้าที่รับผิดชอบในการสอน การเลือกเอกสารและตำราประกอบการสอนของตนเอง การให้คะแนนแก่นักศึกษาสำหรับการวัดผล และการกำหนดวิธีการเรียนการสอน การกำหนดหลักสูตร ปฏิทินการศึกษา ตารางการเรียนการสอน การผลิตงานทางวิชาการ และการทำวิจัย ตลอดจนการเผยแพร่งานวิจัย ซึ่งอาจารย์จะได้รับความคุ้มครองจากการแทรกแซงของรัฐ เช่น รัฐหรือหน่วยงานของรัฐ รวมทั้งผู้บริหารวิทยาลัยหรือมหาวิทยาลัย จะสั่งการให้ทำตามใจชอบหากไม่ทำตามจะถูกลงโทษด้วยมาตรการต่าง ๆ เช่น ไม่เลื่อนขึ้นเงินเดือน ถูกไล่ออก มิได้ แต่เสรีภาพต่าง ๆ ดังกล่าวไม่ทำให้อาจารย์สามารถหลีกเลี่ยงการปฏิบัติหน้าที่หรือการทำหน้าที่ที่ทำลายระบบการศึกษา ไม่รับผิดชอบต่อนักศึกษา และไม่ปฏิบัติตามระเบียบของวิทยาลัยหรือมหาวิทยาลัยหรือไม่ปฏิบัติตามกฎหมาย เพราะการแปลความเสรีภาพทางวิชาการอย่างกว้างขวางเกินไปโดยไม่มีข้อจำกัดอาจเป็นการเปิดโอกาสให้นักวิชาการบางคนทำการสอนหรือการวิจัยในทางที่ขัดต่อกฎหมายหรือความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชนซึ่งไม่ถูกต้องได้^๔

^๓ The United Nations International Covenant on Civil and Political Rights,

<<http://www.hrweb.org/legal/cpr.html>> 15 August 2005.

^๔ Ronald B. Standler, “Academic Freedom in U.S.A.”, *supra* note 3;

Leslie Green, “Civil Disobedience and Academic Freedom”, 41 (2&3) *Osgoode Hall*

Law Journal 381, 382-384

สำหรับประเทศไทยนั้นก็ยอมรับหลักการดังกล่าวเช่นกัน เพราะเห็นกันว่าการวิจัยเป็นงานวิชาการในระดับสูง ซึ่งต้องมีการศึกษาและการเผยแพร่ อันจะทำให้งานวิจัยนั้นได้นำไปใช้ประโยชน์ ซึ่งรัฐธรรมนูญมาตรา ๓๕ วรรคแรก ก็ได้บัญญัติถึงการส่งเสริมเสรีภาพของบุคคล ซึ่งสามารถนำมาส่งเสริมเสรีภาพในการทำวิจัยได้ คือ “บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น การพูด การเขียน การพิมพ์ การโฆษณาและการสื่อความหมายโดยวิธีอื่น ๆ นอกจากนั้น ก็มีรัฐธรรมนูญ มาตรา ๘๑ บัญญัติว่า รัฐต้องจัดการศึกษา อบรม...สนับสนุนการค้นคว้าวิจัยในศิลปะวิทยาการต่าง ๆ ฯลฯ” ซึ่งหลักการดังกล่าวนี้เป็นหลักการที่สำคัญต่อการปกครองในระบอบประชาธิปไตย เพราะประชาชนมีสิทธิรับรู้ข้อมูลในด้านต่าง ๆ โดยวิธีการต่าง ๆ รวมทั้งการศึกษาค้นคว้า การวิจัยและมีสิทธิแสดงความคิดเห็นได้โดยมีเสรีภาพในกรอบของกฎหมายโดยผ่านกระบวนการเรียนรู้ต่าง ๆ เช่น การเผยแพร่งานวิจัย และการได้รับรู้ผลงานวิจัย อันจะทำให้ประชาชนมีคุณภาพมากขึ้นและสามารถนำความรู้ที่ได้รับไปใช้พัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศให้เจริญก้าวหน้าได้มากขึ้น

อย่างไรก็ตาม เสรีภาพทางวิชาการคือ เสรีภาพในการเรียนการสอน การอบรม การทำวิจัย และการเผยแพร่งานวิจัยนั้น อาจมีการจำกัดขอบเขตได้ ซึ่งอาจจำกัดได้โดยกฎหมายเฉพาะ แต่กฎหมายนั้นต้องกระทำเท่าที่จำเป็น ไม่กระทบกระเทือนสาระสำคัญแห่งสิทธิและเสรีภาพ และบังคับใช้เป็นการทั่วไป เช่นพระราชบัญญัติการพิมพ์ พ.ศ. ๒๔๘๔ มีบทบัญญัติบางมาตราที่ให้อำนาจเจ้าพนักงานการพิมพ์ จำกัดเสรีภาพในการ โฆษณาหรือเตรียมการโฆษณาสิ่งพิมพ์บางอย่างได้ เช่น มาตรา ๕ บัญญัติว่า เมื่อปรากฏว่าได้มีการโฆษณา หรือเตรียมการโฆษณาสิ่งพิมพ์ใด ๆ ซึ่งเจ้าพนักงานการพิมพ์ เห็นว่า อาจจะขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชนเจ้าพนักงานการพิมพ์อาจมีคำสั่งเป็นหนังสือแก่ผู้หนึ่งผู้ใดโดยเฉพาะ หรือมีคำสั่งทั่วไปโดยประกาศในราชกิจจานุเบกษาหรือหนังสือพิมพ์รายวัน ห้ามการขายหรือแจกสิ่งพิมพ์นั้น ทั้งจะให้ยึดสิ่งพิมพ์และแม่พิมพ์นั้นด้วยก็ได้

นอกจากนั้นการกระทำใด ๆ ที่เกี่ยวกับวิชาการต้องไม่ขัดต่อกฎหมาย หน้าที่พลเมือง ความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชนด้วย ทั้งนี้ เพราะรัฐธรรมนูญ มาตรา ๔๒ ได้จำกัดเสรีภาพทางวิชาการอยู่ ๒ ประการ คือ ต้องไม่ขัดต่อหน้าที่ของพลเมือง และต้องไม่ขัดต่อศีลธรรมอันดีของประชาชน

คำว่าหน้าที่ของพลเมือง ก็คือ หน้าที่ของประชาชนชาวไทย ซึ่งรัฐธรรมนูญได้บัญญัติหน้าที่ของชนชาวไทยไว้ในหมวด ๔ ซึ่งรวมถึงหน้าที่ต้องปฏิบัติตามกฎหมายในมาตรา ๖๗ ดังนี้

“บุคคลมีหน้าที่ปฏิบัติตามกฎหมาย”

ดังนั้น นักวิชาการก็ไม่แตกต่างจากประชาชนทั่วไปของประเทศไทย คือ ต้องมีหน้าที่ปฏิบัติตามกฎหมายต่าง ๆ ที่มีอยู่ในประเทศไทย เช่น แม้จะได้รับเสรีภาพในการเขียนหนังสือ เผยแพร่หนังสือ โดยการพิมพ์หนังสือ แต่ถ้าในเผยแพร่เรื่องเหล่านั้นเกี่ยวข้องกับกฎหมายใด ๆ หากกฎหมายนั้น ๆ บัญญัติให้ต้องกระทำหน้าที่ประการใดก็ต้องปฏิบัติตามหน้าที่เหล่านั้นด้วย เช่น นักวิชาการจะจัดพิมพ์หนังสือทางวิชาการหรือเผยแพร่อันมีลักษณะเป็นหนังสือตามพระราชบัญญัติการพิมพ์ พ.ศ. ๒๔๘๔ ก็จะต้องขออนุญาตจากเจ้าพนักงานการพิมพ์ตามพระราชบัญญัติดังกล่าวก่อนที่จะจัดพิมพ์หนังสือเหล่านั้น หรือทำวิจัยในเรื่องต่าง ๆ แต่ถ้าในการทำวิจัยนั้นเกี่ยวข้องกับกฎหมายใดที่ต้องขออนุญาตก็ต้องดำเนินการตามนั้น

นอกจากนั้นการใช้เสรีภาพทางวิชาการก็ต้องไม่ขัดต่อศีลธรรมอันดีของประชาชนด้วย เพราะนักวิชาการก็ต้องมีความรับผิดชอบต่อสังคมในทางศีลธรรมเช่นเดียวกับบุคคลอื่น ๆ คือ ไม่กระทำการใด ๆ ที่ขัดต่อหลักศาสนา หรือธรรมเนียมประเพณีหรือจารีตประเพณีของสังคมต่าง ๆ และน่าจะรวมถึงความสงบเรียบร้อยของสังคมด้วย แม้การกระทำเหล่านั้นจะไม่ขัดต่อหลักกฎหมายก็ตาม

พิเคราะห์แล้ว การที่ผู้ร้องได้แย้งโดยอ้างว่าบทบัญญัติของพระราชบัญญัติสุรา พ.ศ. ๒๔๕๓ กระทบต่อสาระสำคัญเกี่ยวกับสิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๔๒ มาตรา ๒๖ มาตรา ๒๗ มาตรา ๒๘ และมาตรา ๒๙ นั้น เมื่อนำบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญต่าง ๆ ดังกล่าวมาพิจารณารวมกัน ย่อมหมายความว่า เสรีภาพทางวิชาการหรือการศึกษาอบรม การเรียนการสอน การวิจัยและการเผยแพร่ งานวิจัยตามหลักวิชาการซึ่งรับรองไว้โดยรัฐธรรมนูญย่อมได้รับความคุ้มครอง ทั้งนี้เท่าที่ไม่ละเมิดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลอื่น ไม่ขัดต่อหน้าที่ของพลเมืองหรือศีลธรรมอันดี บุคคลซึ่งถูกละเมิดสิทธิและเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญได้รับรองไว้สามารถยกบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้เพื่อใช้สิทธิทางศาลหรือยกขึ้นเป็นข้อต่อสู้คดีในศาลได้ และหลักการดังกล่าวย่อมผูกพันรัฐสภา คณะรัฐมนตรี ศาล องค์กรอื่นของรัฐโดยตรงในการตรากฎหมาย การใช้บังคับกฎหมาย ผลการตีความกฎหมาย อันเป็นการใช้อำนาจโดยองค์กรของรัฐทุกองค์กรต้องคำนึงถึงสิทธิและเสรีภาพทางวิชาการของบุคคล การจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลที่รัฐธรรมนูญกำหนดไว้ อาจทำได้โดยกฎหมายเฉพาะเท่าที่จำเป็นและจะกระทบกระเทือนสาระสำคัญแห่งสิทธิและเสรีภาพทางวิชาการของบุคคลมิได้ และต้องใช้บังคับเป็นการทั่วไป

สำหรับบทบัญญัติของพระราชบัญญัติสุรา พ.ศ. ๒๔๕๓ มาตรา ๕ และมาตรา ๓๒ เป็นการวางหลักเรื่องการผลิตสุรา การมีภาชนะและเครื่องกลั่นสุราไว้ในความครอบครองและบทกำหนดโทษดังนี้

มาตรา ๕ วางหลักว่าห้ามผู้ใดผลิตสุราและการมีภาชนะหรือเครื่องกลั่นสุราไว้ในความครอบครองซึ่งอาจนำไปผลิตสุราได้ เว้นแต่ได้รับอนุญาตจากอธิบดีกรมสรรพสามิต เพราะการผลิตสุราอาจก่อให้เกิดโทษแก่ผู้บริโภคหากผลิตไม่ได้มาตรฐาน ไม่ถูกสุขอนามัย จึงต้องได้รับอนุญาตในการผลิตเพื่อที่ทางการจะได้ตรวจสอบและควบคุมอันเป็นการคุ้มครองผู้บริโภค แม้จะเป็นการจำกัดสิทธิของผู้ผลิตสุราแต่ก็เป็นกรณีที่มีความจำเป็น เพื่อคุ้มครองสุขอนามัยของผู้บริโภค คุ้มครองสวัสดิภาพ ความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชน เพราะการบริโภคสุราอาจทำให้เกิดการทะเลาะวิวาทได้ง่าย นอกจากนี้การกำหนดให้ต้องขออนุญาตดังกล่าวไม่กระทบกระเทือนสาระสำคัญแห่งสิทธิของผู้ผลิตสุราหรือมีภาชนะหรือเครื่องกลั่นสุราอยู่ในความครอบครองแต่ประการใด นอกจากนี้การขออนุญาตก็เป็นการทำให้รัฐได้รับภาษีสรรพสามิตอันเป็นรายได้ของรัฐอีกประการหนึ่งด้วย

สำหรับมาตรา ๓๒ เป็นบทบัญญัติกำหนดโทษผู้ที่ซื้อหรือมีสุราไว้ในความครอบครองโดยรู้ว่าผู้ผลิตฝ่าฝืนมาตรา ๕ คือ รู้ว่าผลิตสุราโดยไม่ได้รับอนุญาตจากอธิบดีกรมสรรพสามิต ซึ่งจะมีความผิดตามที่บัญญัติไว้ เช่น มีโทษปรับไม่เกินหนึ่งพันบาท

ดังนั้น ตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้บุคคลต่าง ๆ รวมทั้งนักวิชาการย่อมใช้สิทธิและเสรีภาพทางวิชาการของตนได้เท่าที่ไม่ละเมิดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลอื่นไม่เป็นปฏิปักษ์ต่อรัฐธรรมนูญหรือไม่ขัดต่อศีลธรรมอันดีของประชาชน ในขณะเดียวกัน พระราชบัญญัติสุรา พ.ศ. ๒๔๕๓ ก็มีได้บัญญัติห้ามผู้ร้องซึ่งเป็นนักวิชาการในการทำวิจัยและเผยแพร่งานวิจัยที่เกี่ยวกับสุราแต่อย่างใด การที่ผู้ร้องได้รับทุนวิจัยเกี่ยวกับการผลิตสุราผู้ร้องก็สามารถดำเนินการทุกอย่างเกี่ยวกับการทำวิจัยได้ ผู้ร้องจึงยังคงมีเสรีภาพในการดำเนินการดังกล่าว เพียงแต่พระราชบัญญัติสุรา พ.ศ. ๒๔๕๓ บัญญัติวางหลักเกณฑ์ให้ผู้ที่ทำสุราหรือมีภาชนะหรือเครื่องกลั่นสุราไว้ในครอบครองต้องขออนุญาตจากอธิบดีกรมสรรพสามิตและการอนุญาตต้องเป็นไปตามกำหนดไว้ในกฎกระทรวง และหากบุคคลใดซื้อหรือมีไว้ในครอบครองสุราโดยรู้ว่าทำขึ้นโดยไม่ได้รับอนุญาตจากอธิบดีกรมสรรพสามิตต้องระวางโทษปรับไม่เกินหนึ่งพันบาทหรือไม่เกินสองร้อยบาทหากสุรานั้นเป็นสุรากลั่นที่มีปริมาณต่ำกว่าหนึ่งลิตรหรือสุราแช่มีปริมาณต่ำกว่าสิบลิตร ซึ่งเป็นการจำกัดสิทธิและเสรีภาพ แต่ก็เป็นกระทำโดยกฎหมายเฉพาะและเป็นกฎหมายที่มีขึ้น

เพื่อคุ้มครองประชาชนทั่วไปซึ่งเป็นผู้บริโภคจากโทษของการเสพสุราที่อาจเป็นอันตรายต่อสุขภาพของผู้บริโภคสุรา เพราะอาจมีการผลิตสุราที่ไม่ได้มาตรฐานและเป็นอันตรายต่อสุขภาพอนามัยของผู้บริโภค และเพื่อคุ้มครองประโยชน์สาธารณะหรือความสงบเรียบร้อยของประชาชนจากการที่อาจมีการทะเลาะวิวาท ซึ่งเกิดจากความเมินเมาของผู้เสพสุรา แต่เป็นการจำกัดซึ่งไม่กระทบกระเทือนสาระสำคัญแห่งสิทธิและเสรีภาพ เนื่องจากได้สัดส่วนพอสมควรในการคุ้มครองประโยชน์ของสังคมกับการจำกัดสิทธิของผู้ผลิตสุรา และมีภษนะหรือเครื่องกลั่นสุราไว้ในครอบครอง และใช้บังคับเป็นการทั่วไปสำหรับทุกคนที่กระทำการดังกล่าว ไม่มุ่งหมายให้ใช้บังคับแก่กรณีใดกรณีหนึ่งหรือแก่บุคคลใดบุคคลหนึ่งเป็นการเจาะจง และกฎหมายสุราดังกล่าวนี้ได้คำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญแล้ว

ดังนั้น เมื่อผู้ร้องจะนำผลิตภัณฑ์สุราที่ได้จากการทำวิจัยออกแสดงและจำหน่ายซึ่งมีกฎหมายบัญญัติบังคับให้บุคคลทุกคนซึ่งแสดงหรือจำหน่ายสุราต้องขออนุญาตจากอธิบดีกรมสรรพสามิต คือพระราชบัญญัติสุรา พ.ศ. ๒๔๕๓ มาตรา ๕ และมาตรา ๓๒ ผู้ร้องแม้จะเป็นนักวิจัยหรือนักวิชาการก็ต้องปฏิบัติตามบทบัญญัติของกฎหมายดังกล่าวด้วย เนื่องจากในบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญที่ให้เสรีภาพทางวิชาการแก่นักวิชาการคือรัฐธรรมนูญ มาตรา ๔๒ นั้นยังบัญญัติให้นักวิชาการต้องปฏิบัติตามกฎหมายและหน้าที่ของพลเมืองและศีลธรรมอันดีของประชาชนด้วยซึ่งก็สอดคล้องกับหลักกฎหมายของนานาประเทศ และกฎหมายระหว่างประเทศ

ด้วยเหตุดังกล่าว พระราชบัญญัติสุรา พ.ศ. ๒๔๕๓ มาตรา ๕ และมาตรา ๓๒ จึงไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๔๒ ประกอบรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖ มาตรา ๒๗ มาตรา ๒๘ และมาตรา ๒๙

สำหรับพระราชบัญญัติสุรา พ.ศ. ๒๔๕๓ มาตรา ๓๒ เป็นบทกำหนดโทษที่จะลงแก่ผู้กระทำความผิดในฐานซื้อหรือมีไว้ในครอบครอง ซึ่งสุราที่ทำขึ้นโดยฝ่าฝืนมาตรา ๕ ดังนั้น เมื่อได้วินิจฉัยว่าพระราชบัญญัติสุรา พ.ศ. ๒๔๕๓ มาตรา ๕ ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญมาตราต่าง ๆ ที่กล่าวมาแล้ว พระราชบัญญัติสุรา พ.ศ. ๒๔๕๓ มาตรา ๓๒ จึงไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตราต่าง ๆ ดังกล่าวเช่นกัน

ส่วนการที่ผู้ร้องอ้างว่ามีได้มีเจตนากระทำความผิดตามพระราชบัญญัติสุรา พ.ศ. ๒๔๕๓ มาตรา ๕ เพราะประสงค์จะทำวิจัยและเผยแพร่งานวิจัยที่ตนได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติจึงไม่มีความผิดและไม่สมควรได้รับโทษนั้น เป็นกรณีที่อยู่ในอำนาจของ

ศาลยุติธรรมที่จะเป็นผู้พิจารณาว่าผู้ร้องไม่มีเจตนากระทำความผิดตามที่กล่าวอ้างหรือไม่ ปัญหาจึงไม่อยู่ในอำนาจพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ

สำหรับประเด็นที่สอง ซึ่งอ้างว่าพระราชบัญญัติสุรา พ.ศ. ๒๔๕๓ มาตรา ๓๒ ขัดหรือแย้งกับบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ มาตรา ๔๖ และมาตรา ๕๐ นั้น มาตรา ๔๖ เป็นเรื่องสิทธิของชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิมที่จะอนุรักษ์หรือฟื้นฟูจารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปวัฒนธรรมและมีการส่วนร่วมในการจัดการบำรุงรักษาและใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ส่วนมาตรา ๕๐ เป็นเรื่องการคุ้มครองเสรีภาพของบุคคลในการประกอบกิจการหรือประกอบอาชีพ และการแข่งขันอย่างเสรี ซึ่งจะมีการจำกัดเสรีภาพดังกล่าวมิได้ เว้นแต่โดยกฎหมายเฉพาะและเพื่อประโยชน์ในด้านต่าง ๆ เช่น การสาธารณสุข โภค การคุ้มครองผู้บริโภค และสวัสดิภาพของประชาชน อย่างไรก็ตาม การที่จะอ้างว่าพระราชบัญญัติสุรา พ.ศ. ๒๔๕๓ มาตรา ๓๒ ขัดหรือแย้งต่อบทบัญญัติดังกล่าวของรัฐธรรมนูญนั้น ในประเด็นนี้ เนื่องจากศาลรัฐธรรมนูญได้มีคำวินิจฉัยที่ ๖/๒๕๔๖ ลงวันที่ ๒๗ มีนาคม ๒๕๔๖ ซึ่งวินิจฉัยไว้แล้วว่า มาตรา ๕ ของพระราชบัญญัติสุรา พ.ศ. ๒๔๕๓ ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๔๖ และมาตรา ๕๐

ดังนั้น บทบัญญัติมาตรา ๓๒ ซึ่งเป็นผลของมาตรา ๕ เพราะเป็นบทกำหนดโทษ จึงไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๔๖ และมาตรา ๕๐

ด้วยเหตุต่าง ๆ ดังกล่าว จึงวินิจฉัยว่า พระราชบัญญัติสุรา พ.ศ. ๒๔๕๓ มาตรา ๕ และมาตรา ๓๒ ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖ มาตรา ๒๗ มาตรา ๒๘ มาตรา ๒๙ และมาตรา ๔๒ และพระราชบัญญัติสุรา พ.ศ. ๒๔๕๓ มาตรา ๓๒ ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๔๖ และมาตรา ๕๐

ศาสตราจารย์ ดร.เสาวนีย์ อัสวโรจน์

ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ